

Laténský kostrový hrob z Roztok, okr. Praha-západ

Levý břeh Vltavy v Roztokách představuje geomorfologicky výraznou lokalitu se souvislým výskytem archeologických nálezů od neolitu do středověku. Kromě bohatých sídlištních komponent (neolit, pozdní doba bronzová, starší doba římská, raný středověk) pochází z lokality i řada méně početných nálezů z dalších období. Jedním z nich je i zajímavý hrob z doby laténské.

■ Pavel SANKOT
Martin KUNA

Krajinný a sídelní kontext lokality

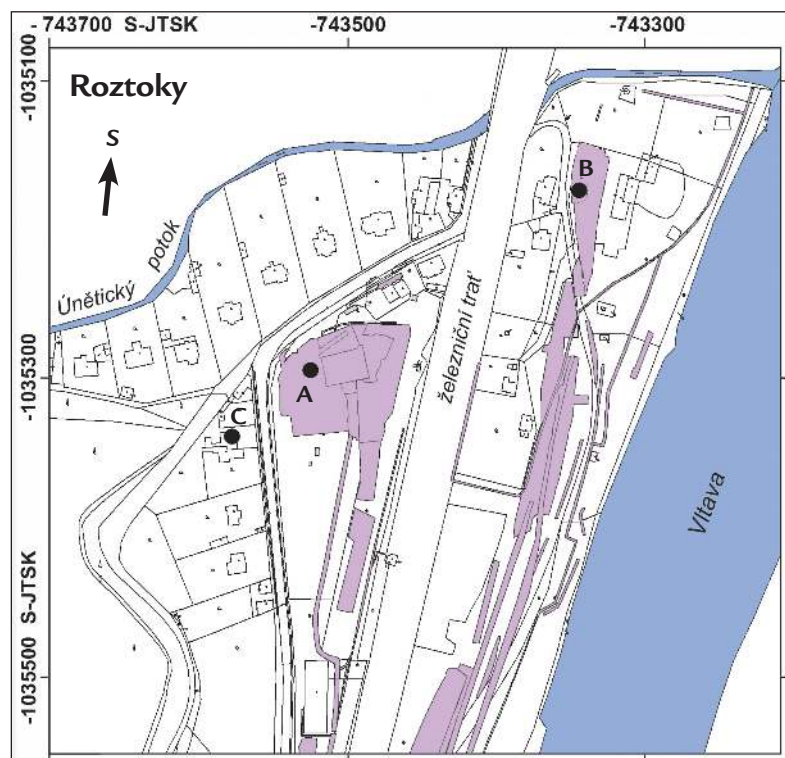
Lokalitu tvoří úzký pás údolního dna vymezený na východě řekou, na jihu sedleckými skalami a na

západě prudkými svahy (**obr. 1**). Trať Pod Hájem (ppč. 2391 a 2392, dříve 255) leží v její severní části, na jižním břehu Únětického potoka. Jako místo s pravěkými nálezy je známa od 50. let 20. století, a to z povrchových sběrů, menších odkryvů a náhodných nálezů. Z tohoto důvodu zde byl v r. 1980, v rámci výstavby měnirny elektrického proudu pro potřeby železniční trati, naplánován archeologický výzkum. Připravilo a zahájilo ho Středočeské muzeum v Roztokách (P. Sankot), avšak ještě v průběhu první sezóny ho předalo Archeologickému ústavu ČSAV (M. Kuna). Práce zde trvaly do r. 1983, poté se přemístily do jiných částí areálu (viz Sankot 1991; Kuna – Profantová 2005; Kuna – Němcová 2012).

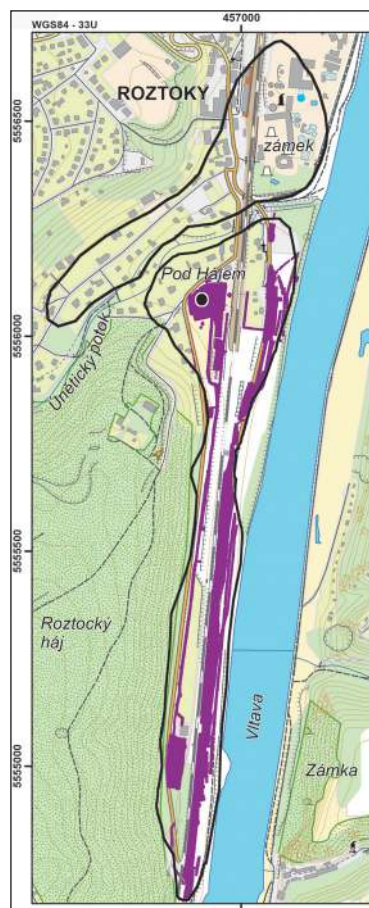
Rozsah plochy prozkoumané v letech 1980–1983 je zakreslen na **obr. 2** (sondy západně od železniční

trati), na kterém jsou vyneseny i sondy z let 2006–2010 (stavba přeložky silnice II/242, východně od trati). V 80. letech šlo o plochu kolem 6000 m² s velmi hustými stopami pravěkého a raně středověkého osídlení (Kuna 1991; Kuna – Němcová 2012; Grmela 2008; Kuna – Profantová 2005; Kuna et al. 2013).

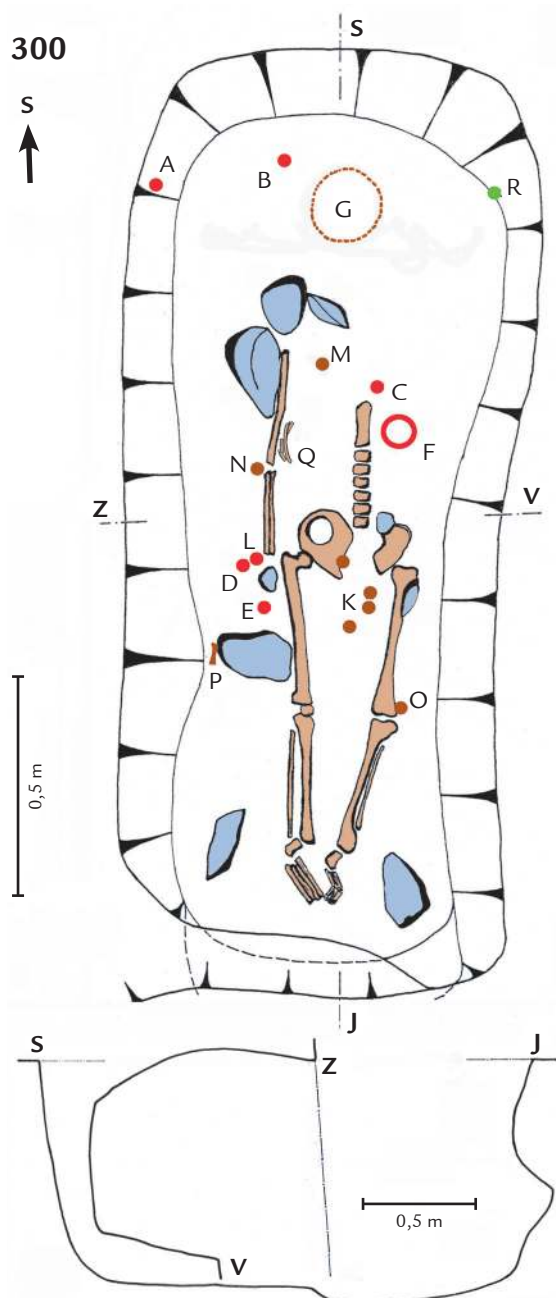
Doba laténská je v prozkoumané části lokality zastoupena relativně málo. Kromě hrobu 300, o kterém je řeč v tomto článku (**obr. 2: A**), je z pozdějších výzkumů známa jen jedna polozemnice (č. 1736, **obr. 2: B**), 1–2 objekty s možným

■ **Obr. 2** Roztoky, okr. Praha-západ. Katastrální mapa lokality jižně od Únětického potoka. Západně od železniční trati plocha záchranného výzkumu na stavbě měnirny v letech 1980 až 1983, mezi tratí a řekou plocha výzkumu v letech 2006–2010. **A** hrob 300, **B** polozemnice 1736, **C** hrob z doby stěhování národů v čp. 103. Zhotovil M. Kuna.

■ **Obr. 1** Mapa vltavského údolí mezi Sedcem (Praha 6) a Roztokami (okr. Praha-západ). Černá linie: obvod dvou částí archeologické lokality; fialová: plocha archeologických výzkumů v letech 1980–1989 a 2006–2010; černé kolečko: poloha hrobu 300. Zhotovil M. Kuna.

■ **Obr. 3** Roztoky, okr. Praha-západ. Laténský hrob 300 – půdorys a řez. ■ lidské kosterní pozůstatky, ■ artefakty, ■ zvířecí kost, ■ kameny. A železný dutý kroužek, B–C železné spony, D, E zlomky bronzového drátěného náramku, F švartnový kruh, G místo nálezu drobných zlomků lebky, K jednotlivé zuby, L článek prstu, M–P zlomky lidských kostí, Q zlomky žeber, R zlomek kosti ovce. Zhotovil M. Kuna.

datováním do časně laténského období a keramika z kulturních vrstev na několika dalších místech lokality (mimo výřez **obr. 2**).

Nálezová situace

Hrob 300 byl situován v severovýchodní části sondy 3, zkoumán byl v červenci 1981. Objekt tvořila hrobová jáma obdélníkového tvaru se

■ **Obr. 4** Roztoky, okr. Praha-západ. Laténský hrob 300, fotografie z výzkumu. Archiv ARÚ Praha, FD-15310. Foto M. Kuna.

zaoblenými rohy o rozměrech 212 × 80–90 cm a hloubce cca 100 cm v podloží (sprašová hlína), orientovaná S–J. Dno hrobu bylo rovné, západní stěna byla nižší, avšak jen proto, že hrob zde porušil širokou neolitickou jámu, která podloží v tomto místě odebrala. Výplň tvořila světlá sprašová hlína se zrnky tmavšího materiálu, druhotný zásah nebyl rozeznán.

Šlo o hrob kostrový; kostra v hrobě ležela natažená na zádech, hlavou k severu (**obr. 3–4**). Dolní končetiny kostry byly zachovány relativně dobře, naproti tomu trup,

horní končetiny a hlava se zachovaly mnohem hůře. Chodidla zemřelého směřovala špičkami k sobě, což navozovalo dojem svázání nohou. Z lebky bylo nalezeno jen několik zlomků (G), v oblasti trupu a paží bylo s výjimkou několika obratlů zjištěno jen pár úlomků kostí (M, N) a žeber (Q), další úlomek (P) byl zřejmě v druhotném uložení. Zajímavý byl výskyt lidských zubů (K) v oblasti pánve.

Antropologický rozbor provedla v r. 1982 Hana Hanáková (NM Praha). Její posudek uvádí: „Z kostry se zachovaly jen dva malé zlomky mozkovny

a 14 volných zubů, zlomky bederních obratlů, křížová kost, zlomky žeber, pravá ramenní, vřetenní a loketní kost a kost ruky. Z dolních končetin jsou to obě kosti pánevní, stehenní, pravá česka, obě holenní a lýtkové kosti a kosti nohy. Oboustranně vytvořený sulcus praeauricularis na pánevních kostech ukazuje, že jde pravděpodobně o ženskou kostru. Vzhledem k tomu, že nemáme k dispozici lebku, můžeme jen konstatovat, že jde o kostru dospělé osoby. Z obou délek stehenních kostí byla vypočítána výška postavy, a to nadprůměrní. Kosterní pozůstatky jsou uloženy v NM Praha pod inv. č. 9391.

Podél západní (pravé) strany těla leželo pět kamenů v linii, na druhé straně těla byly zjištěny tři podobně uspořádané kameny ve spodní části hrobu. V obvyklé poloze na levé ruce, přibližně v místě lokte, ležel švartnový nápažník (F), u druhé ruky byly nalezeny zlomky bronzového drátěného náramku (D, E). V původní funkční poloze, zhruba pod levým ramenem, byla odkryta železná spona (C), zatímco druhá párová železná spona (B) byla nalezena spolu se zlomkem dutého železného kroužku (A) v nefunkční poloze v severozápadní části hrobové jámy. Může jít o další indikaci druhotné manipulace s ostatky. S pohřebním rituálem může souviset i nálezy zvířecí kosti (R, *Ovis aries*, určil Ivan Heráň, NM Praha), i když v tomto případě může jít i o starší reziduální nález v zásypu hrobu.

Nálezový fond

Švartnový kruh oválného profilu (obr. 5: F) s vnitřním průměrem 65 mm odpovídá svými rozměry poloze v místě lokte (Waldhauser et al. 1978, Abb. 6), se standardní polohou na levé ruce (Sankot 1993, 314; Venclová et al. 1998, 167–168; Venclová 1998, 293). Pravý náramek, spletený ze dvou bronzových drátů o síle 1 mm (obr. 5: D–E) se dvěma oky o vnějším průměru 5 mm, patří v typologii Mitji Guštiny (1991, 47–48, Abb. 25: 3) do skupiny III, s výskytem zejména v Podunají; výskyt tohoto typu náramků v Čechách vytváří okrajovou oblast (Guštin 1991, 49, obr. 26). Na Slovensku jsou pletené náramky použity v průběhu stupně LT B2 v naprosté převaze ve funkci pravého náramku (Bujna 1982, 328–329; 2005, 64 f.), tedy stejně jako ve vybavě hrobu 300 v Roztokách.

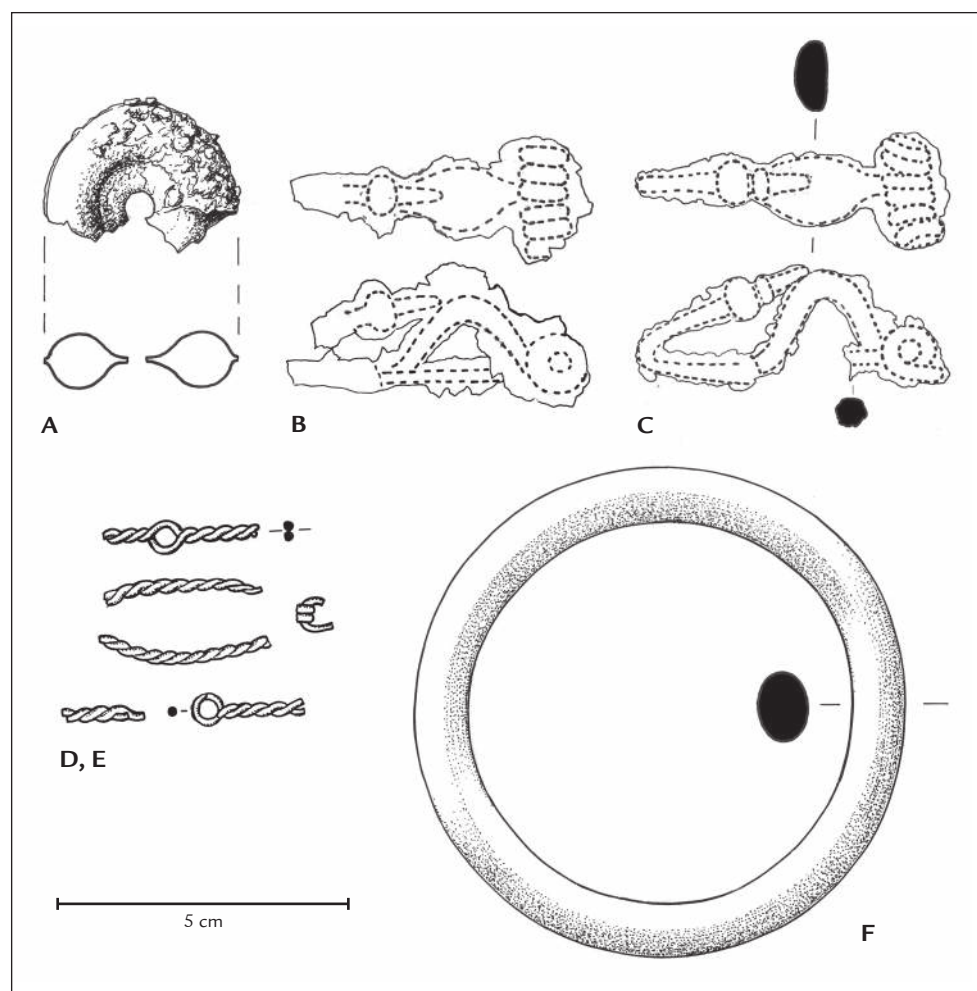
Také výskyt dvojdielných dutých plechových kroužků v hrobech ženského charakteru na Slovensku je společným rysem s hrobem 300 z Roztok. Kroužek z hrobu v Roztokách (obr. 5: A) je železný, kapkovitého průřezu, má průměr 34 mm a výšku 11 mm. Funkce těchto tzv. *koppelringů* byla původně spojována pouze s opaskem pro zavěšení meče (Rapin 1987), naopak Ludwig Pauli (1975, 125–126; 1978, 206–211) a Barry Raftery (1988; 1998) zdůvodnili jejich význam jako ochranných amuletů. V nálezech z Čech nejsou tyto železné duté kroužky v hrobech bez zbraní časté, pouze v hrobě z Nymburka z roku 1967 byl zaznamenán výskyt trojice dutých kroužků vedle obdobného typu lehkého pravého náramku v podobě bronzového řetízku a dvojice železných bubínkových spon (Lička 1967).

S časovým zařazením hrobu 300 v Roztokách na počátek fáze

LT B2b souvisí i tvar železných párových spon (obr. 5: B–C). Jejich tvar přesně odpovídá definici dlouhé varianty železných spon typu EF-C6 v pojetí Jozefa Bujny (2003, 70, obr. 64), s patkou členěnou kulíčkou a opírající se svým členěným koncem o rozšířený pseudolodkovitý lučik a s vinutím o 3 + 3 závitů s vnější tětivou. Celková délka zachovalejší spony je 53 mm.

Pohřební ritus a další rituál?

S ideovými představami populace laténské civilizace souviselo i deponování částí zvířat v hrobech, zejména v oblasti Podunají a východní Francie (Lorenz 1978, 92–98). V Čechách je výskyt zvířecích kostí v laténských hrobech výjimečný, souvisí s vlivem z Podunají ve 3. století př. Kr. Pro nález ovčí kosti (*Ovis aries*) lze uvést analogie z laténských hrobů v oblasti jihozápadního Slovenska, které obsahuje studie Anny Gardelkové-Vrtelové (2014).

■ Obr. 5 Nálezový fond z objektu 300. A dutý železný kroužek (*koppelring*), B–C železné spony, D–E zlomky bronzového drátěného náramku, F švartnový nápažník.

Absence velké části kostry, konkrétně levé horní části hrudě a levé končetiny, spolu se zachováním jen nepatrných zlomků lebky pohřbené osoby, byla zaznamenána u řady laténských pohřbů a na první pohled se může jevit jako častější jev, související s tafonomickými procesy (Maxová et al. 2011, 418). Podobnými důvody by však bylo obtížnější vysvětlit zjištění nálezů zubů pohřbené osoby v neobvyklé poloze, konkrétně v pánevní oblasti. Z těchto důvodů nelze vyloučit vzájemnou souvislost jak s výše uvedenými odlišnostmi ve výbavě hrobu 300 v Roztokách, tak s postmortálními změnami. Cílený zásah by vysvětloval i porušení kamenného utěsnění pravděpodobné postranní výdřevy, které naznačuje nálezořá situace na levé straně pohřbu, eventuálně i výskyt jednoho z těchto kamenů v prostoru pravé strany hrudi pohřbené osoby jako úmyslný záměr pohřbívajícího společenství a odraz jeho ideových představ.

Vyhodnocení

Topografická poloha hrobu 300 v Roztokách se vymyká převažující tendenci situování laténských pohřebišť v Čechách na vyvýšených polohách a terénních vlnách (Waldhauser 1987, 46). Poloha hrobu 300 v Roztokách tak patří mezi ostatní lokality s umístěním v rovném terénu, a dokonce přímo v dosahu významné vltavské vodoteče, se kterým se však setkáváme v okolí Roztok na celé řadě lokalit. Náznakem možného dalšího pohřebiště v bezprostředním okolí na katastru Roztok je nález zlomků bronzového náramku z prostoru „podjezdu dráhy“ (Sankot 2011, 32 f., obr. 5), tedy severně od výzkumu v roce 1981. Z dalších laténských lokalit v okolí Roztok lokalizovaných na břehu Vltavy lze jmenovat pohřebiště v Praze-Sedlci (Bureš – Waldhauser 2005, 771; Danielisová – Hlava 2009, 34) a dále jižním směrem pohřebiště v Praze-Bubenči (Bureš – Waldhauser 2005, 757–758; Hlava 2010, 2011, 875–877) ze severního okraje pražské oblasti, naopak severním směrem pohřebiště v Letkách (Waldhauser – Sedláček 1987, 89 f.).

Vzhledem k rozsáhlé prozkoumané ploše „pravěké“ části lokality v Roztokách je jediný zde odkrytý laténský hrob 300 izolovaným pohřbem.

Mezi dalšími výjimečnými případy hrobů umístěných mimo areál standardních pohřebišť lze jmenovat například hrob s výbavou ženského charakteru v Březně u Loun (Pleinerová 1974), hroby se zbraněmi z Nových Dvůrů, okr. Kutná Hora (Valentová 2000) nebo chudě vybavený mužský hrob 1 v Tuchomyšli, okr. Ústí n. L. (Waldhauser 1987, 153, obr. 48). Novější nález osamocené středoláténského kostrového hrobu č. 4180 z Kolína (Valentová et al. 2014) se vyznačuje četnými patologickými deformacemi a doklady násilné smrti. Podobná pozorování však nebyla zjištěna u osamocené bojovníckého hrobu odkrytého v roce 2005 v Tišicích ve vzdálenosti 650 m od středu pohřebiště s 20 hroby (Kuna – Marešová 2005) a obsahujícího řadu exogenních prvků ve výbavě i pohřebním ritu, spojených s oblastí Podunají (Sankot – Foster – Marešová 2007). Také nepočetná skupina čtyř kostrových hrobů nalezených v roce 2007 na pohřebišti v Hostivici, okr. Praha-západ, uložených separátně na západ od početnějšího pohřebiště, se skládá z hrobů bez výbavy, či naopak s kompletní výbavou exogenního charakteru a pohřebním rytmem typickými pro oblast severního Porýní či Moravy (Klementová – Sankot v tisku). Proto vedle dosud uvažovaných sociálních důvodů buď v podobě izolované polohy „dominantních hrobů“ (Waldhauser – Holodňák 1984, 207), či opačných sociálních důvodů či fyzických handicapů, spojovaných se sociálními sankcemi, nelze opomíjet i další důvody spojené například s exogenním původem, zvláště v souvislosti s událostmi přelomu 1. a 2. čtvrtiny 3. století př. Kr., kdy se v Čechách začíná projevovat zvýšený vliv z podunajské oblasti (Sankot 2014) a s ním i příliv tamních krojů a jejich součástí. Takovými krojovými součástmi jsou ve výbavě hrobu 300 v Roztokách pravý bronzový náramek z dvojitého tordovaného drátu s dominantním výskytem v Podunají a v dalších jižněji položených oblastech i přítomnost dutého železného kroužku ve výbavě pohřbu ženského charakteru.

Nelze vyloučit, že s uvažovaným exogenním původem pohřbené mohou dokonce souviset i některé výše popsané anomálie v poloze částí těla a výbavy pohřbené osoby.

Stejnou absenci lebky a levé horní části těla pohřbeného zaznamenal Josef Vacek (1925, 322–323) na neďalekém pohřebišti v Letkách, okr. Praha-západ, v hrobech 12/1922 a 15/1922. Hroby měly bojovníckou výzbroj a v Čechách zcela výjimečnou orientaci Z–V, naopak typickou pro západoláténské oblasti (Lorenz 1978, 63–76).

Některé ze zde uvedených důvodů izolované polohy objektů bude možné ověřit při posuzování nálezořé situace nepočetných hrobů a sídlištních objektů na zkoumané ploše v Roztokách, které se nevážou jen k latéenskému období. Podobnou situaci ukazují na zkoumané lokalitě i nálezy mladší doby římské (kostrové hroby 285 a 776, žárový hrob 542; Jančo 1999, 2001) a doby stěhování národů (hrob nalezený koncem 19. století v čp. 103, obr. 2: C; Píř 1909; Kuna 2011). I tyto objekty jsou zatím jedinými zástupci daných období na lokalitě, i když celkem prozkoumaná plocha v „pravěké“ části lokality již činí kolem 1,5 ha.

Použitá literatura

- Bujna, J. 1982: Spiegelung der Sozialstruktur auf latènezeitlichen Gräberfeldern im Karpatenbecken, Památky archeologické 78, 312–431.
- Bujna, J. 2003: Spony z keltských hrobů bez výzbroje z územia Slovenska (Typovo-chronologické triedenie LTb- a C1 spón), Slovenská archeológia 51/1, 38–108.
- Bujna, J. 2005: Kruhový šperk z laténských ženských hrobů na Slovensku. Nitra.
- Bureš, M. – Waldhauser, J. 2005: Praha železná. Mladší doba železná – Keltové na území Prahy. In: M. Lutovský – L. Smejtek, L. et al. (eds.), Pravěká Praha. Praha, 716–776.
- Danielisová, A. – Hlava, M. 2009: Laténská kultura a Keltové, Dějiny a současnost 8, 32–35.
- Gardelková-Vrtelová, A. 2014: Nálezy drůbeže v keltských hrobech z území Slovenska. In: J. Čizmařová – N. Venclová – G. Březinová (eds.), Moravské křižovatky. Střední Podunají mezi pravěkem a historií. Brno, 515–525.
- Grmela, L. 2008: Výrobní aktivity na sídlištních starší doby římské v Čechách. Studie na základě zpracování předstihového výzkumu z Roztok u Prahy, Pod Hájem (1980–1985). Diplomová práce FF UK Praha.
- Guštin, M. 1991: Posočje in der jüngereren Eisenzeit – Posočje v mlajši železni dobi, Katalogi in monografije 27. Ljubljana.
- Hlava, M. 2010: Laténské hroby z bývalé Hoyermannovy továrny v Praze-Bubenči, Archaeologica Pragensia 20, 339–354.
- Hlava, M. 2011: Poznámky k některým laténským hrobům a tzv. nálezům hrobového charakteru z Prahy – IV., Archeologie ve středních Čechách 15, 875–886.
- Jančo, M. 1999: Germánský žiarový hrob z Roztok u Prahy, Archeologie ve středních Čechách 3, 169–174.

Jančo, M. 2001: Dva germánské kostrové hroby z Roztok u Prahy. In: In Memoriam Jan Rulík, Památky archeologické – Supplementum 13. Praha, 136–142.

Klementová, J. – Sankot, P. v tisku: Nové laténské hroby v Hostivici, okres Praha-západ.

Kuna, M. (ed.) 1991: Archeologický výzkum neolitického sídliště v Roztokách 1980–1985, Muzeum a současnost (SM Roztoky) 10/1–2.

Kuna, M. 2011: Roztoky na konci pravěku. In: J. Klementová (ed.), Roztoky očima staletí. I. díl, Roztoky, 42–47.

Kuna, M. et al. 2013: Raně středověký areál v Roztokách z pohledu ekofaktů, Památky archeologické 104, 59–147.

Kuna, M. – Marešová, D. 2005: Nálezová zpráva o předstihovém archeologickém výzkumu v Tišicích, Archiv nálezových zpráv. Archeologický ústav AV ČR Praha.

Kuna, M. – Němcová, A. et al. 2012: Výpověď sídlištního odpadu. Nálezy z pozdní doby bronzové v Roztokách a otázky depoziční analýzy archeologického kontextu. Praha.

Kuna, M. – Profantová, N. et al. 2005: Počátky raného středověku v Čechách. Praha.

Lička, M. 1967: Laténský kostrový hrob z Nymburka – Zálábí, Archeologické rozhledy 20, 353–357.

Lorenz, H. 1978: Totenbrauchtum und Tracht. Untersuchungen zur regionalen Gliederung in der frühen Latènezeit, Bericht der Römisch-germanischen Kommission 59, 1–380.

Maxová, E. – Velemínský, P. – Likovský, J. 2011: Anthropologische Charakteristik und morphologische Ähnlichkeit der Individuen aus dem Gräberfeld Kutná Hora-Karlovo (Okr. Kutná Hora/CZ), Jahrbuch des Römisch-germanischen Zentralmuseums Mainz 58, 417–465.

Pauli, L. 1975: Keltischer Volksglaube. Amulette und Sonderbestattungen am Dürrnberg bei Hallein und im eisenzeitlichen Mitteleuropa, Münchener Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte 28. München.

Pauli, L. 1978: Der Dürrnberg bei Hallein III. Auswertung der Grabfunde, Münchener Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte 17. München.

Příč, J. L. 1909: Starožitnosti země české III. Čechy za doby knížecí. Praha.

Pleinerová, I. 1974: Laténský hrob z Března u Loun, Archeologické rozhledy 26, 454–460, 552–554.

Raftery, B. 1988: Hollow two-piece metal rings in La Tène Europe, Marburger Studien zur Vor- und Frühgeschichte Bd. 11. Marburg/Lahn.

Raftery, B. 1998: Der Hohlblechring aus Grab 6 von Münsingen-Rain: Amulett oder Schmuck? In: F. Müller (Hrsg.), Münsingen-Rain, ein Markstein der keltischen Archäologie, Schriften des Bernischen Historischen Museums Band 2. Bern, 61–70.

Rapin, A. 1987: Le système de suspension des fourreaux d'épées laténiennes au IIIe siècle avant J.-C.: innovations, techniques et reconstruction des éléments périssables. In: D. Vitali (ed.), Celti ed Etrusci nell'Italia centro-settentrionale dal V a. C. alla romanizzazione, Atti del colloquio internazionale Bologna 1985. Bologna, 529–539.

Sankot, P. 1991: Historie archeologických výzkumů v Roztokách u Prahy, Muzeum a současnost 10, 7–21.

Sankot, P. 1993: L'équipement personnel et sa signification sociale illustrés par l'exemple des nécropoles celtiques de Bohême, Revue archéolog. Ouest, Supplément 6, 311–327.

Sankot, P. 2011: Kelty a jejich hroby na území Roztok. In: J. Klementová (ed.), Roztoky očima staletí, I. díl. Roztoky, 32–35.

Sankot, P. 2014: Der Donauraum und Böhmen im dritten Jahrhundert vor Christus – Podunají a Čechy v 3. století př. Kr. In: J. Čížmářová – N. Venclová – G. Březinová (eds.), Moravské křižovatky. Střední Podunají mezi pravěkem a historií. Brno, 255–271.

Sankot, P. – Foster, P. – Marešová, D. 2007: Nález laténské bojovnícké pohřbu v Tišicích v roce 2005, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 20, 299–318.

Vacek, J. 1925: Laténské pohřebiště v Letkách, Památky archeologické 34, 319–325.

Valentová, J. 2000: Dva laténské kostrové hroby z Nových Dvůrů, okr. Kutná Hora, Památky archeologické Supplementum 13, 439–445.

Valentová, J. – Šumberová, R. – Brzobohatá, H. – Likovský, J. 2014: Nemocný, zraněný a sám. Ojedinělý mladolátenský kostrový hrob z Kolína. In: J. Čížmářová – N. Venclová – G. Březinová (eds.), Moravské křižovatky. Střední Podunají mezi pravěkem a historií. Brno, 595–614.

Venclová, N. et al. 1998: Mšecké Žehrovice in Bohemia. Archaeological background to a Celtic hero. 3rd–2nd cent. B.C. Sceaux.

Venclová, N. 1998: Black materials in the Iron Age of Central Europe. In: F. Müller (Hrsg.), Münsingen-Rain, ein Markstein der keltischen Archäologie, Schriften des Bernischen Historischen Museums Band 2. Bern, 287–298.

Waldhauser, J. 1987: Keltische Gräberfelder in Böhmen, Bericht der Römisch-germanischen Kommission Bd. 68, 25–179.

Waldhauser, J. et al. 1978: Das keltische Gräberfeld bei Jenišův Újezd in Böhmen I. Archeologický výzkum v severních Čechách 6–7. Teplice.

Waldhauser, J. – Holodňák, P. 1984: Keltské sídliště a pohřebiště u Bíliny, o. Teplice, Památky archeologické 75, 181–216.

Waldhauser, J. – Sedláček, Z. 1987: Letky, In: J. Waldhauser, Mittelböhmen, Keltische Gräberfelder in Böhmen, Bericht der Römisch-germanischen Kommission 68, 89–105.

Summary

The La Tène Period grave (No. 300) from Roztoky was discovered during a large-scale rescue excavation (ca. 1.5 hectare) in the northern part of the site in 1981. It was completely isolated in space: there were no features of this period in the excavated trenches and even later fieldworks discovered just only few La Tène settlement features at a distance of 0.5 kilometre. The finds from the grave belong to the beginning of the LT B2b phase and their style corresponds to the Danube region. Aside from its isolated location, the grave is interesting due to the state of preservation of the (female) human body and grave furnishings. Some of the details may be interpreted as indications of post-mortem manipulation of the body.

Pavel SANKOT, Národní muzeum
adresa: Plzeňská 551, 256 63 Roztoky
e-mail: pavel.sankot@nm.cz

Martin KUNA, Archeologický ústav AV ČR,
Praha, v. v. i.
adresa: Letenská 4, 118 01 Praha 1
e-mail: kuna@arup.cas.cz

■ Obr. 6 „Pozor, Waldhauser jde!“ Autoři článku věnují tuto 34 let starou fotografii svému kolegovi k životnímu jubileu. Snímek je zachytil při výzkumu hrobu 300: vlevo M. Kuna, vpravo P. Sankot.